

Registrator
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss angående Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54)
Jo2009/1932

Svenska Jägareförbundet (nedan kallat förbundet) har tagit del av rubricerade remiss.

Sammanfattning

Förbundet anser att:

- utredningen är gediget genomförd
- det är positivt att utredaren haft ambitionen att skapa ett enda, enhetligt och sammanhållet system för älgförvaltning
- det är negativt att utredaren inte tagit tillräcklig hänsyn till folkrörelseperspektivet i älgförvaltningen
- det är negativt att välutbildade och kunniga jägare framställs som ett problem för älgförvaltningen
- det är negativt att förslag kring foderproducerande åtgärder saknas
- de lagda förslagen innebär en ökad total byråkrati och administration jämfört med dagens system
- det är mycket positivt att utredaren avfärdar tankar om total avlysningsjakt på älg
- det är positivt att systemet bygger på älgskötselområden och det är viktigt att dagens älgskötselområden kan fortsätta verka under goda förhållanden
- det behövs normer som garanterar en väl fungerande administration och förvaltning i älgskötselområden

- den föreslagna gränsen för bildande av älgskötselområde (minst 10 älgar i årlig avskjutning) är rimlig och väl avvägd
- det måste finnas möjlighet till lokala anpassningar av denna gräns uppåt
- de större områden som föreslås bör kallas viltförvaltningsområden (nu föreslås älgförvaltningsområden)
- det är bra att dessa områden blir en stödfunktion med gemensam datainsamling och analys men utan beslutanderätt
- förvaltningsområdenas planer skall byggas ”underifrån”, det vill säga baseras på älgskötselområdenas planer
- älgförvaltningsgruppen skall bestå av tre representanter vardera för jägare och markägare
- utredaren inte på ett effektivt sätt lyckas förena älgskötselområdets och älgförvaltningsområdets roller
- Viltdata skall väljas som det operativa rapporterings- och statistikverktyget i älgförvaltningen
- förslagen i utredningen inte löser problemen med den så kallade dubbelregistreringen, samt att det är angeläget att denna fråga löses
- förbundet, via sitt allmänna uppdrag, har en självskriven plats i älgförvaltningens organisation
- jakttiden på älg, liksom idag, måste kunna anpassas till lokala förhållanden
- de föreslagna fällavgifterna på årskalv måste hållas mycket låga
- utredaren kraftigt underskattar den ökade arbetsbördan, och därmed kostnaderna, som blir en följd av förslagen

Inledning

Utredaren har genomfört ett gediget arbete under den korta tid som stått till förfogande. De bakgrundsbeskrivningar som finns, till exempel gällande tillkomsten av dagens älgförvaltningssystem och olika aktörers ansvarsområden, är relativt heltäckande och i stort sett korrekta. I några fall framförs dock påståenden som förbundet uppfattar som väl kategoriska, till exempel rörande förekomst av foderbrist eller att älgens bete är den huvudsakliga orsaken till att skogsägare valt att i hög utsträckning föryngra med gran.

Vi ställer oss också mycket frågande till den redovisade jämförelsen mellan älgjaktens värde och skogsbrukets samlade produktionsvärde. Jämförelsen bygger, enligt vår tolkning, på förutsättningen att älgarna konsumerar hela den samlade skogsproduktionen, något som givetvis inte är fallet. Jämförelsen är således inte relevant och, i våra ögon, närmast att betrakta som ”vulgärpropaganda”. En korrekt jämförelse härvidlag måste givetvis vara älgjaktens värde i förhållande till de kostnader som älgstammen åsamkar skogsbruket. En sådan jämförelse finns också redovisad.

Även när det gäller de förslag utredningen lämnar så är dessa i stort grundligt motiverade och analyserade. I några fall saknas dock sådana analyser, vilket medför svårigheter att helt kunna förutse konsekvenserna av förslagen. Sådana fall berörs under respektive avsnitt. Förbundet vill också peka på det positiva med utredarens ambition att skapa ett enda, enhetligt och sammanhållet system för älgförvaltning.

Av de olika mål för älgförvaltningen som anges i utredningens direktiv står det helt klart att utredaren främst fokuserat på ett; frågan om balans mellan älgstammen och betesresursen.

Detta är ett mycket viktigt mål. Tyvärr har utredaren valt att anlägga det snäva synsätt som helt fokuserar på bete på unga tallar inom produktionsskogsbruket. Till exempel frågor kring foderskapande åtgärder, eller andra möjligheter att öka fodertillgången, nämns endast i förbigående och några förslag rörande detta läggs inte, vilket förbundet beklagar. Olika markägare har olika mål med sitt skogsbruk, något som det givetvis måste finnas möjlighet att beakta i älgförvaltningen.

I direktivet framgår också att administrationen kring älgjakten skall vara enkel, rättssäker och kostnadseffektiv. Det är förbundets bestämda uppfattning att detta förslag, om det genomförs fullt ut, innebär en ökad total administration jämfört med dagens system. Många delar innebär att olika myndigheter skall tillföras uppgifter, något som, enligt förbundets mening, ökar såväl kostnader som byråkrati. Förbundet beklagar att utredaren inte tagit tillräcklig hänsyn till folkrörelseinslaget, då den svenska älgjakten är och förblir en folkrörelse. Älgförvaltningen måste, för att bli enkel och kostnadseffektiv, till övervägande del bygga på ideella krafter.

Än mer bekymrade blir vi när det faktum att jägare ofta är välorganiserade och kunniga, liksom att många markägare även själva är jägare, framhålls som problem för älgförvaltningen. Väl organiserade och utbildade jägare borde snarare vara en stor tillgång, liksom markägare med ingående kunskaper om jakt.

9.2 Licensjakt eller frivillig jaktsamverkan

Utredningens förslag vad gäller avskaffande av licenser och överföring av dessa till de föreslagna nya älgskötselområdena har förutsättningar att bidra till en bättre produktionsanpassning av älgjakten än vad som är fallet idag. Förbundet ansluter sig därför till grundtankarna i förslaget.

Vi noterar med tillfredställelse att utredaren avfärdar tanken om en total avlysningsjakt på älg. En renodlad avlysningsjakt riskerar, genom den skapade stressen, att motverka såväl en biologiskt riktig förvaltning av älgstammen (första bästa älg skjuts) som en etiskt riktig jakt där enbart säkra skott avlossas (skott lossas i alla lägen). Dessutom försvåras såväl markägares som jägares möjlighet att planera jakten i tiden.

9.3 Framtida älgskötselområden

Utredarens förslag påminner i stora delar om dagens system för jakt på kronhjort utanför Skåne län; nämligen att frivillig jaktsamverkan i skötselområden är en förutsättning för att fälla vuxna djur. Den markägare/jakträttshavare som inte önskar delta i samverkan kan välja att stå utanför och får då endast fälla årskalv. Detta har visat sig fungera väl för kronhjort och förbundet ansluter sig till grundtankarna i förslaget.

Förbundet upplever dock diskussionen kring älgskötselområdenas framtida roll som förvirrande. Dessa områden skall, enligt vår tolkning, inte hantera en i huvudsak egen älgstam, detta förutsätts istället ske inom det betydligt större älgförvaltningsområdet, men skötselområdet skall ändå ta fram förvaltningsplaner på samma sätt som idag. Planer som dock skall vara underställda älgförvaltningsområdets plan.

Vi har förståelse för att utredaren vill behålla och stötta dagens älgskötselområden, då dessa i de undersökningar som gjorts inom utredningen visat sig fungera i huvudsak väl, en uppfattning som också förbundet delar. Vi upplever dock att utredaren har svårigheter att på

ett effektivt sätt förena deras roll med den roll som älgförvaltningsområdet föreslås ha. Utredaren diskuterar också kring storleken på älgskötselområden, och framhåller att dessa inte får bli för små och gärna i framtiden bör bli större än idag för att uppnå målet om en produktionsanpassad älgjakt. Vi tolkar detta som att utredarens avsikt är att älgskötselområdet i framtiden skall ha en avgörande roll i älgförvaltningen och att målet om en produktionsanpassad älgjakt skall uppnås på älgskötselområdesnivå (inte enbart på älgförvaltningsområdesnivå).

En naturlig följd av detta resonemang blir att älgskötselområdenas planer måste ges ett avgörande inflytande i älgförvaltningen. Det är inom älgskötselområdet den lokala kunskapen kring älgen och skogen finns och det är där som den produktionsanpassade älgjakten enligt förslaget ska ske.

Utredaren föreslår, trots vad som framgår ovan, att gränsen för att bilda ett älgskötselområde sänks från nuvarande minst 25 älgar i årlig avskjutning till minst 10 älgar i årlig avskjutning. Detta motiveras av att den generellt minskade älgstammen i landet innebär att den arealgräns som vid älgskötselområdenas tillkomst motsvarade en årlig avskjutning om 25 älgar idag istället motsvarar cirka 10 älgar. Förbundet finner att förslaget är väl avvägt. Genom detta kommer inte nuvarande älgskötselområden att påverkas. Samtidigt innebär det ett rimligt krav för att lokalt förvalta älgstammen inom tillräckligt stora områden.

Vi vill dock peka på behovet av möjlighet till lokala anpassningar, då förhållandena är vitt skilda i olika delar av landet. Vi ser 10 älgar som en nedre gräns men anser att Länsstyrelsen bör ges möjlighet att anpassa denna gräns uppåt.

Då det enligt utredningens förslag kommer att krävas anslutning till ett älgskötselområde för att fälla vuxna älgar så anser förbundet att det krävs normer och regler som garanterar en väl fungerande administration och förvaltning dessa områden. Förbundet kan givetvis bistå vid ett sådant arbete.

Markägare/jakträttshavare som inte önskar ingå i samverkan tillåts fälla årskalv under en kort jakttid. Sådana områden föreslås i utredningen vara oregistrerade. Samtidigt föreslår utredningen att fällavgift på årskalv införs (avsnitt 9.13). Två frågor uppstår därmed; dels hur kontroll av att fällavgift erlagts kan ske för oregistrerade områden, dels vilka sanktioner som kan genomföras i de fall fällavgift inte erläggs. Dessa frågor finns inte belysta i utredningen.

I utredningen diskuteras kring möjligheten att införa avlysningsjakt inom älgskötselområdet under sista delen av jakttiden. Detta måste, enligt förbundets mening, vara något som står älgskötselområdet fritt att själva besluta kring, liksom idag.

9.4 Större områden för älgförvaltning

Förvaltningen av älg kräver samordning inom stora områden, och förbundet har redan tidigare föreslagit inrättandet av sådana områden. Utredarens förslag om att indela landet i stora förvaltningsområden, baserade främst på älgarnas biologi och rörelsemönster, är därför i grunden bra.

Älgen, i sin roll i det ekologiska systemet, kan inte förvaltas isolerat eller oberoende av andra viltarter, till exempel kronhjort och vildsvin i det artrika syd- och mellansvenska landskapet eller utan att beakta predationen från de stora rovdjuren. För att nå den eftersträlvade

helhetssyn som bör genomsyra viltförvaltningen är det helt nödvändigt att väga samman den ömsesidiga påverkan som framför allt klövvilt och rovdjur har på jord- och skogsbruk, biologisk mångfald, jakt och viltvård. Benämningen viltförvaltningsområde (nu föreslås älgförvaltningsområde) bör därför användas så att den ekosystemansats som enligt direktivet skall prägla den framtida älgförvaltningen framstår på ett tydligt sätt. Detta synsätt bör också avspeglas i organisation och arbetsformer för förvaltningsområdet.

Ett jaktområdes tillhörighet i ett förvaltningsområde blir inte frivillig, man kan som markägare/jakträttshavare således inte välja att stå utanför. Baserat på den juridiska analys som utredningen genomfört anser förbundet det därför vara riktigt att förvaltningsområdets huvudsakliga uppgift är att utgöra en stödfunktion med gemensam datainsamling och analys på en större geografisk skala, men utan beslutanderätt. Förbundet anser det också rimligt att Länsstyrelsen är den instans som beslutar om förvaltningsområdenas inrättande, dess styrgrupp och förvaltningsplan. Detta garanterar rättssäkerheten i systemet. Enligt förbundets mening är det också viktigt att fastslå att förvaltningsområdet inte kan fatta bindande beslut för älgskötselområdets räkning, till exempel gällande avlysningsjakt. Detta framgår, enligt förbundets mening, inte tydligt i utredningen.

En partssammansatt grupp (älgförvaltningsgrupp) föreslås genomföra arbetet med att ta fram och uppdatera en förvaltningsplan för området. Gruppens arbete kan därmed ses som en formalisering av de lokala samråd som hittills genomförts enligt en frivillig överenskommelse från oktober 2000 mellan Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Skogsindustrierna och LRF/Skogsägarna. Utredaren föreslår också att de nuvarande lokala samråden upphör.

Förbundet är starkt kritiskt till den föreslagna sammansättningen av gruppen med tre markägarrepresentanter och två jägarrepresentanter, vilket på ett uppenbart sätt riskerar att bygga in spänningar och konflikter i systemet. Syftet med gruppens arbete måste vara att deltagarna gemensamt och utifrån respektive kompetens tolkar och analyserar de bakgrundsfakta som finns och därefter gemensamt diskuterar fram den förvaltningsplan som föreläggs Länsstyrelsen för fastställande och som föreslås ligga till grund för det vidare arbetet i förvaltningsområdet.

Detta arbete kräver dock att jägarnas och markägarnas representanter har förutsättningar att delta på lika villkor. Att, som i det föreslagna systemet, den ena parten ensidigt via majoritetsförfarande kan diktera villkoren i det planförslag som går till Länsstyrelsen riskerar att skapa konflikter, då det inte ger något incitament för parterna att diskutera sig fram till en gemensam uppfattning. I de fall man inte är överens återstår enbart möjligheten för jägarrepresentanterna att reservera sig eller på annat sätt göra Länsstyrelsen uppmärksam på att planen inte är antagen i enighet. Tankar om hur sådana planer skall hanteras saknas i utredningen, men det förefaller uppenbart att dessa kommer att innebära ett kostsamt merarbete för Länsstyrelsen. Utredarens ställningstagande i denna fråga får oss att undra om den sista delen i utredningens namn ”..i samverkan” i själva verket är en medveten cynism från utredarens sida?

Förbundet föreslår således att förvaltningsgruppen får en sammansättning med lika många markägar- och jägarrepresentanter, i likhet med de nuvarande lokala samråden. Det faktum att i genomsnitt 2,7 jägare och 2,2 markägare deltagit vid de lokala samråden 2008 har av utredningen tolkats som att jägarna är överrepresenterade när det i själva verket beror på att en av tre markägare som kallats till det lokala samrådet har valt att inte delta.

Vidare saknas, enligt förbundets mening, viktiga uppgifter för förvaltningsgruppen i utredningen. En sådan uppgift måste vara att genomföra samråd med de älgskötselområden som finns inom förvaltningsområdet. Med tanke på den centrala funktion som utredaren föreslår att älgskötelområdet skall ha (avsnitt 9.3) är det också rimligt att förvaltningsområdets plan arbetas fram i samverkan mellan förvaltningsgruppen och älgskötselområdenas företrädare samt att älgskötselområdenas planer får en styrande funktion i detta arbete.

9.5 Länsstyrelsens roll i älgförvaltningen

I likhet med dagens system föreslås landets Länsstyrelser få en central roll i den framtida älgförvaltningen. Flera föreslagna uppgifter är nya och torde, enligt förbundets mening, innebära att kostnaderna och byråkratin kring älgförvaltningen ökar. Även om förbundet i grunden är positivt till att Länsstyrelsen skall ha en roll, då detta bidrar till en ökad rättssäkerhet, måste vi ändå ifrågasätta om det inte är möjligt att minska omfattningen av Länsstyrelsens engagemang utan nackdel för älgförvaltningen i landet.

Bland de nya uppgifter som föreslås vill förbundet särskilt peka på den, enligt vår mening, gigantiska uppgiften att kontrollera att skötselområdenas planer överensstämmer med förvaltningsområdets plan. Enligt vår mening kan denna uppgift istället skötas av förvaltningsgruppen. Endast när oenighet uppstår behöver Länsstyrelsen kopplas in som överklagandeinstans.

9.6 Naturvårdsverkets roll i älgförvaltningen

Förbundet har inget att erinra mot utredarens förslag, förutom avseende uppdraget att föreslå ett nytt datasystem för älgförvaltningen. Viltdata, med dess förankring inom jägarkåren, bör även fortsättningsvis vara det primära verktyget för rapportering och hantering av information om jaktlag, avskjutning och älgobs. Infrastrukturen på nationell nivå, med metodik för åtkomst och överföring av information mellan olika intressenter, behöver dock utredas. Naturvårdsverket är en naturlig instans för att hålla samman en sådan utredning, varvid också frågor om tillgång till information, integritet och datasäkerhet kan klarläggas. Detta behandlas även i avsnitt 9.8.

Vi vill dock framhålla att utredarens ambition varit skapa ett system för lokal älgskötsel. En konsekvens av detta är att besluten i största möjliga mån skall fattas på lokal nivå. I ljuset av detta finns skäl att noga överväga vilka av Länsstyrelsens beslut inom älgförvaltningen som skall vara möjliga att överklaga till Naturvårdsverket.

9.7 Skogsstyrelsens roll i älgförvaltningen

När det gäller Skogsstyrelsens roll anser förbundet att det främst är inom de lokala delarna av organisationen som kunskap till nytta för den lokala älgförvaltningen finns. Det är således deras engagemang i älgförvaltningen som bör prioriteras.

Bland de uppgifter som föreslås i utredningen vill förbundet särskilt framhålla uppgiften att ta fram fakta om fodertillgång och foderprognoser på förvaltningsområdesnivå. Dessa uppgifter har förutsättningar att utgöra viktiga bakgrundsdata i älgförvaltningen. Förbundet vill dock understryka att vår positiva syn härvidlag bygger på utredningens ställningstagande att

uppgifterna ingår i myndighetens nuvarande uppdrag, och att nya medel således inte skall tillföras.

Vi ställer oss frågande till utredarens förslag att Skogsstyrelsen i rådgivning och lagtillsyn särskilt skall lyfta viltets påverkan på skogen. Detta sker enligt förbundets mening redan idag.

9.8 Kunskapsunderlag för älgförvaltning

Utredaren gör bedömningen att det finns ett behov av en gemensam IT-plattform i älgförvaltningen. Förbundet delar den uppfattningen i princip men har särskilda synpunkter på utformningen av densamma. Vidare föreslås att ett antal myndigheter får i uppdrag att utreda och föreslå ett gemensamt datorstöd, och att ett sådant system bör vara kopplat till uppdraget kring fortlöpande miljöanalys (FoMa) vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). I utredningen har kostnaden för att ta fram ett sådant system beräknats till fem miljoner kronor, med en fortsatt driftskostnad på två miljoner kronor årligen.

Dagens och framtidens IT-miljö präglas framför allt av kommunikation. Internet har sedan begreppet kom till 1989 i grunden förändrat förutsättningarna för privatliv, arbetsliv och myndighetsutövning. Det stora genomslaget av Internet via bredbandsförbindelser bland alla kategorier av användare, bland annat jägare, skapade förutsättningar för den utveckling av Viltdata som påbörjades av förbundet 2006. Utvecklingen har genomförts i kontakt med en referensgrupp med representation från myndigheter och skogsbolag. Referensgruppen har bidragit med värdefullt underlag för specifikation och utformning av Viltdata.

Viltdata är en Internetportal med funktioner för inrapportering av bland annat avskjutning eller viltobservationer på jaktlagsnivå. Inom portalen finns för närvarande en älgdatabas och en databas för övrigt vilt. För att en användare skall kunna lägga in data krävs behörighet och lösenord som utfärdas av särskilda administratörer. Under jaktsäsongen 2008/09 fanns cirka 18 000 jaktlag registrerade (cirka 60 procent av samtliga jaktlag), och ett omfattande arbete har lagts ned inom förbundets fältorganisation för att bygga upp och utbilda denna bas av behöriga användare.

Älgrapporteringen i Viltdata täcker in avskjutning av älgar, med möjlighet att registrera detaljerade uppgifter om till exempel kön, ålder, vikt, reproduktion, eller annan dödsorsak än jakt. Älgobs och rovdjurobs hanteras enligt etablerad metodik och med utförliga anvisningar för användaren. I älgdatabasen finns nu landets mest omfattande, samlade historiska statistik över älgavskjutning och älgobs. Data i form av sammanställningar (tabeller och grafik) finns allmänt tillgängliga för valbara tidsperioder och geografiska områden via Internet. Viltdata är således ett operativt verktyg som i dagsläget används både inom förbundets viltövervakning och för älgförvaltning på regional och lokal nivå, och systemet möter redan idag samtliga funktionella krav som utredningen identifierat som viktiga. I Viltdataportalen ingår också funktioner för att skapa sidor där till exempel kartor, faktaunderlag eller aktuell information om och riktlinjer för jakten inom ett förvaltningsområde kan publiceras.

Det finns inga tekniska hinder eller begränsningar för en fortsatt utbyggnad av Viltdata för särskilda ändamål där jägarnas observationer kan vara värdefulla, till exempel kartläggning av viltsjukdomar eller utökad viltövervakning. Systemet är således redan i sin nuvarande utformning öppet för komplettering och utbyggnad med nya funktioner.

Olika intressenter kan ha särskilda behov av IT-stöd i anslutning till älgförvaltning. Exempel på detta kan vara stora markägares hantering av jaktupplåtelser, kontrakt och ekonomi eller Länsstyrelsernas registrering och administration av älgskötselområden. I dessa fall innehåller databaserna bland annat personuppgifter och andra uppgifter som inte bör vara fritt tillgängliga och som dessutom inte är nödvändiga för älgförvaltningen. Detta indikerar att olika aktörer har olika behov av information och IT-stöd. Att samla alla data om vilt, avskjutning, inventeringar, foderprognoser, ekonomi, med mera, i ett enda IT-system med rutiner för inloggning, åtkomst och säkerhet är inte praktiskt. Därtill förutser vi att utvecklingen av en helt gemensam IT-plattform, med så stora och vitt skilda behov, kommer att vara förknippade med stora svårigheter. Inte minst fastställandet av kraven på produktens funktionalitet måste föregås av ett omfattande utredningsarbete i syfte att tillgodose den stora spännvidden bland avnämarna. Sammantaget bedömer vi det varken som kostnadseffektivt eller det mest funktionella att konstruera denna nya typ av gemensam IT-plattform.

Den självklara lösningen i en modern IT-miljö är att skapa en gemensam standard för kommunikation så att standardiserade data kan överföras från dem som har i uppdrag att samla in data till dem som har behov av data. Den statliga utredning som för närvarande genomförs av Naturvårdsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA), med sikte på en ny integrerad viltövervakning, pekar i denna riktning, det vill säga att utsedda datavärddar förser myndigheter och andra med data. För Viltdata's del kan detta komma att bestå i att överföra uppgifter om det jaktbara viltet till Artportalen (under Naturvårdsverket).

I älgförvaltningen finns behov av lättillgängliga uppgifter om skogen, lika väl som om älgarna. Enligt förbundets mening är det självklart att respektive sida bidrar med kvalitetssäkrade data och analyser inom sitt respektive kompetensområde. Via länkar mellan webplatserna kan sedan all kunskap göras lättillgänglig vilket främjar informationsutbytet. Inte minst kommer det att innebära att jägarna lättare än idag hittar relevanta data om skogen inom sitt förvaltningsområde.

När utredaren diskuterar kring möjligheterna att rapportera avskjutning i Länsstyrelsernas jaktadministrativa system (JAS) så förefaller detta bygga på ett missförstånd. JAS är direkt knutet till existerande metodik för licensnumrering och kan inte hantera rapportering av avskjutning på jaktlagsnivå eller älgobs.

I Viltdata finns redan möjligheter att kommunicera med andra system. Viltdata har tjänster som med valbara tidsintervall kan överföra information till Länsstyrelsernas datasystem och till lokala system för älgförvaltning. Informationen är strukturerad enligt det standardformat som rekommenderas av Statskontoret för användning inom offentlig förvaltning och som är direkt hanterbart i Länsstyrelsernas nya IT-miljö. Därtill är Viltdata anslutet till den svenska noden av GBIF, som verkar vid Naturhistoriska Riksmuséet. GBIF syftar till att samla information om biologisk mångfald och göra all information om arters förekomst fritt tillgänglig via Internet. Viltdata har också sedan starten samarbetat med fortlöpande miljöanalys (FoMa) vid SLU, som en del av arbetet med metodutveckling och kvalitetssäkring av data.

Utredaren framhåller också möjligheten att använda olika, lokala system för älgförvaltning så länge dessa system kan kommunicera med varandra. Detta framhålls som en möjlighet att sänka utvecklingskostnaderna. Enligt förbundets mening är detta ett misstag. Dataregistrering i olika lokala system kommer, enligt vår erfarenhet, oundgängligen att leda till olika typer av indata, vilket försvårar ett helhetsgrepp på älgförvaltningen. Det är nu, i samband med att ett

helt nytt förvaltningssystem införs, som möjligheten också finns att införa en rikstäckande, databas med uppgifter om vilt.

För älgförvaltningen vore det olyckligt om frågan om IT-stöd via en fortsatt utredning hamnar i "långbänk". Förbundet anser också att det är för tidigt att sätta ramar för utvecklingskostnader och driftkostnader. Istället för att lägga ner resurser på att ta fram nya system så förordar vi bestämt att Viltdata, med den förankring som systemet nu har bland landets jägare, får utgöra det operativa rapporterings- och statistikverktyget i älgförvaltningen och en komponent i den framtida viltövervakningen. Kostnaden för eventuella kompletteringar med nya funktioner och driftskostnader skulle kunna täckas via särskilda anslag eller genom förbundets allmänna uppdrag, där även systemets öppenhet och andra intressenters åtkomst till data kan garanteras.

I utredningen föreslås att fälld älg skall rapporteras inom en vecka. Ett datoriserat system ger goda möjligheter till snabb rapportering, och detta är också viktigt för att kunna följa utvecklingen under jaktsäsongen. Vi vill dock påpeka att det, särskilt i norra Sverige, fortfarande är relativt vanligt att jaktlag jagar hela den första jaktvecka (sju dagar) och då under hela dygnet befinner sig i områden med dålig mobil- eller datatäckning (övernattning i jaktkojor). I sådana fall har man endast måndagen på sig för att rapportera älgar som fällts under föregående måndag. Vi föreslår därför två veckors tid för rapportering av fälld älg.

I utredningen framhålls de referenspopulationer av älg som följs av SLU som en viktig källa till kunskap och vikten av att dessa populationers fortsättning garanteras. Förbundet instämmer i att dessa populationer ger viktiga kunskaper för älgförvaltningen, och vi finansierar sådan forskning. Vi anser dock att man i resonemanget måste skilja på de referenspopulationer som ligger inom forskningsprogram, och som därmed styrs av SLU, och de rena förvaltningsmärkningar som förekommer främst i Västerbotten och Norrbotten. De senare initieras helt av förbundet och finansieras till största delen av de länsvisa älgvårdsfonderna. Syftet med dessa märkningar är i första hand att få kunskap om älgarnas vandringsmönster. Dessa följs endast under två till tre år, varefter GPS-sändarna omlokaliseras till nya delpopulationer. Det är således främst de förstnämnda referenspopulationerna som kan bli föremål för ett säkerställande.

9.9 Utbildning och kunskapsstöd

I utredningen föreslås ett antal utbildningsinsatser av olika aktörer och riktat mot olika målgrupper. Kompetensen gällande älgförvaltning skall ökas såväl hos Länsstyrelserna som hos de personer som arbetar i förvaltningsgrupperna och SLU får i uppdrag att ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning. Förbundet stödjer dessa förslag, kunskaper är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete.

När det gäller genomförandet av utbildningarna framhåller utredaren universitet, högskolor samt privata aktörer som lämpliga. Det nya systemet för älgförvaltning blir dock en gigantisk, rikstäckande apparat som kommer att engagera flera tusentals människor. Det innebär med nödvändighet att huvuddelen av arbetet, såväl utbildningsinsatser som själva förvaltningsarbetet, i stort måste baseras på ideella krafter. Förbundet anser därför att dessa insatser i huvudsak måste genomföras av de inblandade jägar- och markägarorganisationerna i samverkan.

9.10 Samernas rätt till jakt

Förbundet noterar att rubriken är formellt felaktig då det är älgjakten inom renskötselområdet som avses. Samerna har ingen större rätt att jaga där än någon annan, däremot har samebymedlemmen en rätt till jakt med stöd av rennäringslagen.

Förbundet saknar vidare en beskrivning av rätten till jakt som gäller på statens marker i fjällområdet. Samebymedlemmens rätt till jakt ingår som en del i renskötselrätten och är därför personlig. Den kan inte överlåtas, upplåtas eller säljas, exempelvis har inte samebymedlem rätt att ge någon utanför samebyn tillåtelse att jaga. Det bör också framhållas att samebyn i sig inte har någon jakträtt och inte kan ta beslut som rör jakten inom samebyn, jakträtten tillkommer som tidigare nämnts varje enskild samebymedlem.

Länsstyrelsen har uppdraget att förvalta den jakträtt som tillkommer staten som markägare. Med stöd av detta skall Länsstyrelsen upplåta småviltjakten och får upplåta rätten till älgjakt. Inför ett beslut kan Länsstyrelsen höra berörd sameby. Samebyn är dock endast rådgivande, inte beslutande. Det sistnämnda har ofta missförstått av olika handläggare.

Älgjakten på renbetesfjällen i Jämtland och ovan odlingsgränsen i Norr- och Västerbotten berörs endast i korta ordalag i utredningen. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att området utgör ungefär en tredjedel av Sveriges yta och med tanke på de uppenbara problem för älgförvaltningen som funnits i området efter beslutet om dubbelregistrering togs för drygt 20 år sedan.

Vi finner resonemanget i detta kapitel relativt bristfälligt och i vissa stycken förekommer slutsatser som förbundet uppfattar som tveksamma. Som exempel kan nämnas utredarens jämförelse att samebymedlemmarna haft högre fyllnadsgrad av tilldelningen jämfört med ortsbojägarna. Utredaren bortser därvid från de olikheter som råder för dessa grupper, till exempel i Västerbotten där jakttiden för ortsbor är begränsad till högst 16 dagar medan samebymedlem tillåts jaga under hela jakttiden, det vill säga mellan 102 och 133 dagar. Detta förklarar, enligt förbundets mening, sannolikt den skillnad som utredaren diskuterar kring.

Förbundet anser att de föreslagna förändringarna på intet sätt löser de särskilda problem för älgförvaltningen som dubbelregistreringen medför. Utredarens förslag innebär visserligen att själva begreppet ”dubbelregistrering” försvinner, men förutom detta krävs en tydlig definition av hur de två jakträtterna (samebymedlems respektive markägares) får utövas i förhållande till varandra. Förbundet kan givetvis bistå vid ett sådant arbete.

9.11 En ny organisation för älgförvaltningen

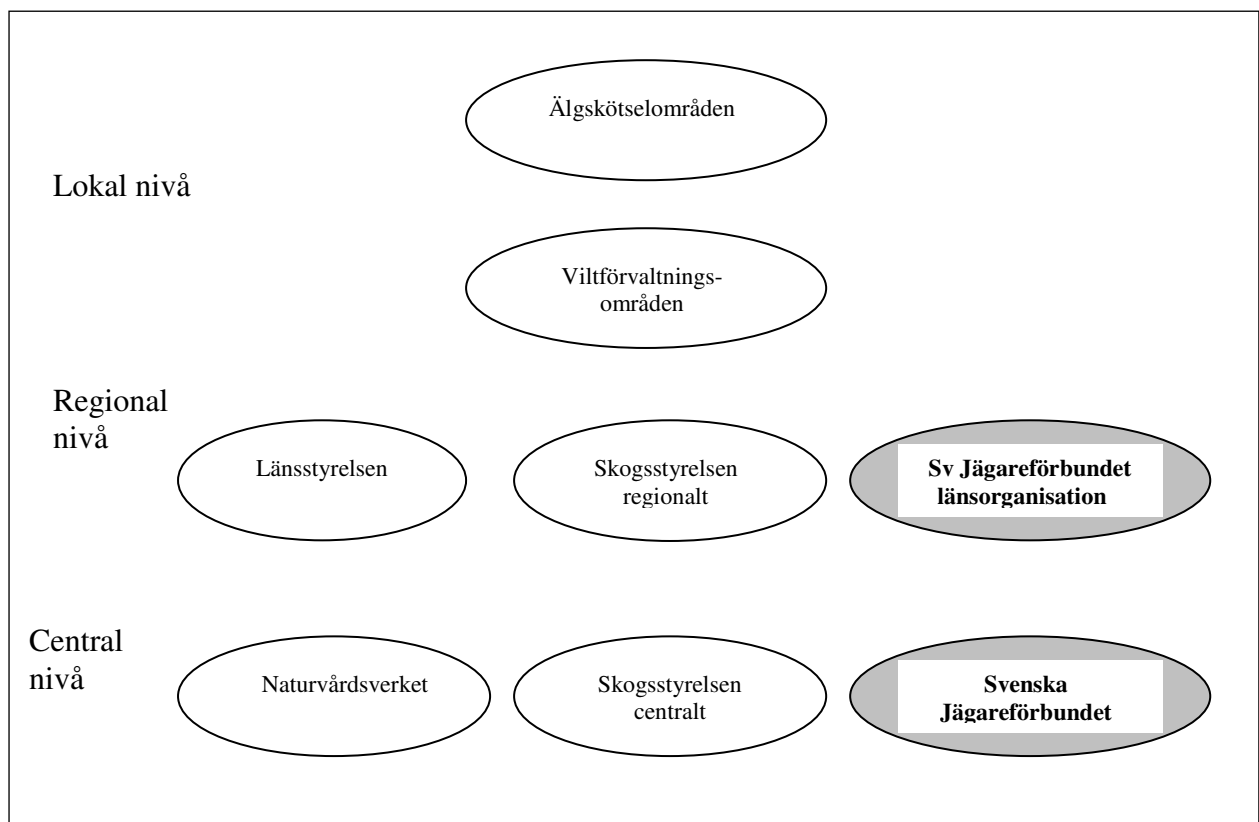
Svenska Jägareförbundet representerar med sina ca 190 000 medlemmar den resurs och kapacitet som krävs för att genom jaktliga åtgärder reglera och förvalta landets älgstam. Kompetenta och motiverade jägare är en grundläggande förutsättning för att någon form av ordnad och meningsfull förvaltning skall kunna bedrivas.

Genom det ”Allmänna uppdrag” som förbundet har från Regeringen har förbundet givits ett särskilt ansvar för framför allt den lokala och regionala förvaltningen av älgstammen, bland annat genom att leda de lokala samråden. Därutöver finns också inom organisationen tillgång till en samlad viltbiologisk och skoglig kompetens i nivå med den främsta forskning som bedrivs inom landet, och som dessutom fördjupas och vidmakthålls genom egenfinansierad

forskning. Förbundet utgör därför den naturliga centrala, regionala och lokala kontaktytan mot landets jägare för myndigheter, organisationer, skogsbolag, med flera.

Inom ramen för den viltövervakning som ingår i ”Allmänna uppdraget” har en rikstäckande fältorganisation med rutiner för inrapportering av avskjutning och andra data om vilt byggts upp. Denna resurs bör tillmätas ett utomordentligt stort värde vid alla diskussioner om viltförvaltning. För vissa viltarter kan statistik från förbundets viltövervakning utgöra den mest tillförlitliga eller rentav enda tillgängliga källan för att bedöma populationsförändringar.

Förbundets har också en väl fungerande organisation för utbildning och information till landets samlade jägarkår. Detta motiverar klart varför förbundet bör ha en tydlig och aktiv roll på samtliga nivåer i landets älgförvaltning. Figuren i avsnittet bör därför kompletteras enligt följande:

Utöver de resurser på central nivå som beskrivits ovan har förbundet en regional struktur med anställda jaktvårdskonsulenter i varje län. De utgör ett professionellt stöd till förtroendevalda funktionärer på både regional och lokal nivå, där tyngdpunkten av förbundets arbetsinsats inom viltförvaltning och viltvård finns. Jaktvårdskonsulenterna är också en nyckelperson i länens viltvårdsnämnder.

I samband med förslaget att den nuvarande formen för lokala samråd skall upphöra bör innehållet vad avser älgförvaltning i det ”Allmänna uppdraget” ses över och formuleras så att det motsvarar den roll som förbundet kan ha i ett nytt älgförvaltningssystem. I detta sammanhang bör också framhållas att de medel som tillförs Viltvårdsfonden genom jaktkorts- och fällavgifter bör kraftsamlas för användning inom just viltförvaltning och

jaktadministration. Fragmenterade insatser för informations- eller andra ändamål med oklar effekt eller nytta för vilt och biologisk mångfald bör undvikas.

9.12 Jakttiden för älg

Då Sverige är ett långt land med stora variationer i klimat måste detta också återspeglas i möjligheterna att anpassa jakttiden. I utredningens förslag är starten av jakten separerad så att den inleds tidigare i norra delen av landet. I konsekvens med detta bör också avslutningen av jakten kunna variera över landet. I dagsläget har respektive Länsstyrelse möjlighet att länsvis anpassa jakttidens avslut, något som utredningen föreslår skall upphöra. Förbundet föreslår att Länsstyrelsens möjlighet till detta kvarstår. Vi vill framhålla att det är viktigt med flexibilitet avseende jakttiderna, inte minst mot bakgrund av nya forskningsrön eller klimatförändringar.

9.13 Kostnader för att jaga älg

I utredningen föreslås att statlig fällavgift skall betalas för fällda älgar, såväl vuxna som årskalvar. Detta innebär att den statliga fällavgiften för årskalv återinförs. Förbundet har inget att erinra mot detta förslag, men vill peka på vikten av att fällavgifterna för årskalv hålls mycket låga. Detta för att inte motverka ambitionen att en stor del av de fällda älgarna skall utgöras av årskalvar.

I utredningen föreslås också att Naturvårdsverket skall tillse att de statliga fällavgifterna är mer enhetliga över landet än vad som är fallet för vuxna älgar idag. Förbundet menar dock att det främst måste vara upp till respektive Länsstyrelse att besluta om de statliga fällavgifterna inom sitt län. De län som har svårt att täcka sina kostnader på grund av få fällda älgar får istället möjlighet att söka extra medel ur den fond som, enligt utredarens förslag, skall tillskapas.

När det gäller framtagandet av de olika förvaltningsunderlag som utredningen specificerat är det förbundets bestämda åsikt att medel som genereras via de statliga fällavgifterna i första hand skall användas för framtagande av data rörande älgpopulationerna.

När det gäller förslaget att höja registreringsavgiften från dagens 750 kronor så vill förbundet framhålla möjligheten att begränsa behovet av detta genom att införa väl fungerande datasystem. Enligt förbundets förslag (avsnitt 9.8) så kan det operativa systemet Viltdata på ett automatiserat sätt förse det relativt enkla system som krävs på Länsstyrelsen med data, något som torde underlätta registreringsarbetet.

9.14 Skydds jakt

Förbundet anser att älgstammens numerär i huvudsak skall regleras via konventionell jakt. Med den mycket generösa jakttid som föreslås torde behovet av skydds jakt dessutom inte bli omfattande. I likhet med alla andra ansökningar till myndigheter så är det givetvis en fördel att ansökningar om skydds jakt behandlas så skyndsamt och effektivt som möjligt. Enligt förbundets uppfattning sker detta som regel redan idag.

9.15 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Ett fullt ut genomfört förslag innebär en gigantisk förändring av den svenska älgjaktens organisation. Sammantaget är det många detaljer som skall falla på plats för att systemet skall

fungera, inte minst gällande rollfördelning och kommunikation mellan de olika aktörerna. Det är förbundets absoluta uppfattning att misstag i största möjliga mån måste undvikas, då de endast kommer att leda till missnöjda jägare som känner motstånd mot ett nytt system. Det är därför angeläget att förändringarna får ta den tid som krävs. Det är i detta sammanhang att föredra att genomförandet av systemskiftet tar längre tid än vad som förespeglats, jämfört med att stora misstag begås och sedan måste korrigeras. Det är således förbundets uppfattning att ett bra genomförande är betydligt viktigare än att hålla tidsplanen.

10 Konsekvenser av förslagen

Det är förbundets bestämda uppfattning av utredaren kraftigt underskattar den ökade arbetsbördan, och därmed kostnaderna, som blir en följd av förslagen. Inte minst hanteringen av planer på älgskötselområden och älgförvaltningsområden, och ansträngningarna att synkronisera dessa, kommer att innebära ett omfattande merarbete på olika nivåer. Delar av detta arbete genomförs av ideella krafter, men även detta arbete måste räknas in i den totala byråkratin kring älgförvaltningen.

I utredningen förs en diskussion kring de finansiella effekterna av att höja fällavgiften för vuxen älg till 900 kronor i hela landet. Förbundet ser att det finns ett visst utrymme för ökade intäkter från älgjakten, dock inte alls i denna storleksordning. Således blir förbundets slutsats att intäkterna i systemet kommer att bli lägre än de som utredaren resonerar kring, vilket innebär att ambitionen istället måste vara att minska byråkratin och kostnaderna kring älgjakten. Då kan även fällavgifterna hållas på en nivå som uppfattas som rimlig av de flesta jägare.

I konsekvensbeskrivningen beräknas kostnaden för att ta fram ett nytt datastöd till fem miljoner kronor. Förbundet vill dels med bestämdhet hävda att den kostnaden är kraftigt underskattad, dels peka på alternativet med Viltdata (avsnitt 9.8).

En kostnad som inte alls berörs i utredningen är finansieringen av älgförvaltningsgrupperna. Skall finansiering grundas på beslut inom respektive Länsstyrelse eller likriktas över landet? Givetvis påverkas kostnaderna i hög grad av hur många förvaltningsområden som respektive Länsstyrelse väljer att registrera. Detta medför att ekonomiska överväganden kan komma att påverka storleken på dessa områden, eventuellt till nackdel för älgförvaltningen. I utredningen finns en plan för älgförvaltningsområden, men ingen analys av vilken arbetsinsats som krävs för att gruppen skall fungera på tänkt sätt eller vilka kostnader detta kommer att generera. Till exempel reseersättningar kommer att skapa avsevärda skillnader i kostnader för dessa grupper beroende på läge i landet. Kostnaden för dessa grupper är dessutom inte av engångskaraktär, utan en grundförutsättning för systemets långsiktiga hållbarhet. Avsaknaden av en kostnadsanalys av förvaltningsgruppernas arbete är en brist i utredningen.